

Departament Rozwoju Rynku Finansowego

Sprawozdanie z drugiego spotkania Zespołu roboczego ds. działań edukacyjnych w zakresie funkcjonowania rynku finansowego powołanego w ramach Rady Rozwoju Rynku Finansowego

W dniu 29 marca 2017 r. w Ministerstwie Finansów (MF) odbyło się drugie spotkanie Zespołu roboczego ds. działań edukacyjnych w zakresie funkcjonowania rynku finansowego. Przedstawiając agendę posiedzenia Pan Zbigniew Minda, Dyrektor Departamentu Rozwoju Rynku Finansowego, Przewodniczący Zespołu, przypomniał zgromadzonym (*lista uczestników w załączeniu*) o złożonej podczas poprzedniego spotkania obietnicy oraz głównej koncentracji działań zmierzających do nawiązania współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej (MEN). Członkowie zaakceptowali porządek posiedzenia (*agenda w załączeniu*).

Przewodniczący Zespołu Roboczego wskazał na robocze kontakty z Ministerstwem Edukacji Narodowej dotyczące przeprowadzanej reformy szkolnictwa oraz otwartość MEN wyrażoną również publicznie jeśli chodzi o włączenie zagadnień z zakresu edukacji finansowej do opracowywanej podstawy programowej dla szkół ponadpodstawowych. Ministerstwo Edukacji Narodowej nie będzie tworzyło osobnego przedmiotu, a zagadnienia z ww. obszaru zostaną ujęte w programie przedmiotów *Podstawy przedsiębiorczości* oraz *Wiedza o społeczeństwie*. Na posiedzenie został zaproszony przedstawiciel MEN, jednakże przed spotkaniem przesłana została informacja o innych w tym czasie obowiązkach uniemożliwiających udział w spotkaniu. MF otrzymało zapewnienie o otwartości ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie zgłoszenia przez Ministerstwo Finansów propozycji zagadnień, które mogłyby zostać włączone do podstawy programowej ww. przedmiotów. MEN określiło termin przesłania propozycji na koniec kwietnia 2017 r.

Przedstawiciel Związku Banków Polskich (ZBP) wspomniał o Forum Edukacji Finansowej, które odbyło się w siedzibie ZBP. W Forum uczestniczył przedstawiciel Ministerstwa Edukacji Narodowej, który uczestniczył w dyskusji na temat w jaki sposób reforma edukacji wpłynie na jakość edukacji finansowej. Uczestnicy zostali poinformowani przez przedstawiciela MEN, że obecnie prowadzone są prace nad podstawą programową dla szkół ponadpodstawowych i nie przewiduje się wprowadzenia oddzielnego przedmiotu. Natomiast wszelkie propozycje do przedmiotów *Podstawy przedsiębiorczości* oraz *Wiedza o społeczeństwie* można składać pisemnie. Przedstawiciel Fundacji Warszawski Instytut Bankowości (WIB) w uzupełnieniu przypomniał o wprowadzonej już podstawie programowej dla szkół podstawowych, gdzie w klasach 7 i 8 (poprzednio 1 i 2 klasa gimnazjum) biorąc pod uwagę treści ekonomiczne przeznaczone są 2 godziny lekcyjne i nie ma elementów edukacji finansowej. Przedstawiciel WIB zauważył, że są to osoby, które już wykorzystują produkty finansowe dostępne na rynku. Natomiast w odniesieniu do szkół ponadpodstawowych podniesienie rangi przedmiotu jest bardzo ważne chcąc kształtować właściwe postawy młodych osób i motywować ich, aby traktowali ten obszar umiejętności jako kluczowy. Ważne jest ukierunkowanie i pokazywanie młodym ludziom co na przyszłość jest ważne. Badania międzynarodowe i dobre praktyki krajów rozwiniętych pokazują, że nie ma dyskusji „czy” tylko mówi się o tym „jak” wprowadzać treści finansowe do nauczania młodych ludzi w różnych osobach. Członkowie podnieśli, że jeżeli jest szansa na włączenie treści edukacji finansowej do podstawy programowej do szkół ponadpodstawowych należy dołożyć wszelkich starań, aby propozycje zostały ujęte oraz aby głos Zespołu Roboczego wybrzmiał jak najgłośniejszy. Przedstawiciel Polskiej Izby Brokerów Ubezpieczeniowych

i Reasekuracyjnych (PIBUR) zaproponował, aby uzyskać informację z MEN jaki zakres godzinowy przeznaczony jest na zagadnienia edukacji finansowej. Aby zrealizować otwartość MEN można opracować grupy robocze związane z poszczególnymi sektorami, które mogłyby przygotować treści programu. Następnie można zastanowić się nad ich wdrożeniem, np. pod kątem nauczania nauczycieli, co pozwoli na usystematyzowanie działań. Przewodniczący Zespołu Roboczego wskazał, że na obecnym etapie prace Zespołu powinny zostać skupione na przekazie ze strony MEN, który wyraźnie wskazał grupę docelową – szkoły ponadpodstawowe oraz możliwość uzupełnienia treści podstawy programowej ww. przedmiotów. Nad zgłoszonymi propozycjami pochyla się eksperci MEN, natomiast głos Zespołu powinien być głosem instytucji reprezentujących rynek finansowy jeśli chodzi o zagadnienia, które chcielibyśmy aby zostały ujęte z tego obszaru. Z kolei przedstawiciel Polskiej Izby Ubezpieczeń (PIU) wyraził opinię, że cenne byłoby aby Zespół wypracował wspólne stanowisko, co powinno się znaleźć w podstawie programowej. Do tej pory każda z instytucji w przypadku reform szkolnictwa zgłaszała propozycje we własnym zakresie w ramach prowadzonych konsultacji, natomiast pojawiła się szansa na pokazanie mocnego stanowiska. PIU od dekady prowadzi starania, aby przedmioty, które mają elementy wiedzy edukacji finansowej stały się przedmiotem maturalnym. Przedstawiciel PIU wskazał, że postulat ten powinno się podnieść, aby praca Zespołu miała konstruktywny charakter. Przewodniczący Zespołu wskazał, że MF podtrzymuje współpracę z MEN w wyznaczonym kierunku czyli opracowania propozycji do podstawy programowej. Przedstawiciel ZBP dodał informację o opublikowanym badaniu *VI Mapy Edukacji Finansowej*, która przekazywana jest również do Ministerstwa Edukacji Narodowej. Na podstawie wieloletnich doświadczeń ZBP sformułuje wnioski i przekaże MF. Przedstawiciel WIB w uzupełnieniu wskazał, że w pracy mogą Zespołowi pomóc dostępne dokumenty opracowane przez Organisation for Economic Co-operation and Development International Network on Financial Education (OECD INFE) dotyczące ram kompetencji finansowej i porządkujące ten obszar z zakresu edukacji finansowej dla grupy wiekowej 15 – 18. Materiał ten jest ogólny oraz uniwersalny i warto poddać go krytyce wybierając elementy na potrzeby pracy Zespołu, biorąc pod uwagę czas potrzebny na jego realizację. Dodatkowy element sprzyjający to Polska Rama Kwalifikacji, która funkcjonuje w Polsce od 2016 r. Z kolei przedstawiciel Polskiego Stowarzyszenia Aktuariuszy (PSA) zauważył, że jeżeli propozycje Zespołu mają zostać ujęte w 2 godzinach lekcyjnych podejście do przygotowania propozycji powinno być skupione na wybranym zagadnieniu, np. długoterminowym oszczędzaniu. Przedstawiciel CFA Society Poland podniósł, że zważywszy na dostępne programy nauczania oraz podręczniki i materiały dydaktyczne zadaniem Zespołu jest wskazanie minimum umiejętności, które dzieci powinny posiadać kończąc szkołę oraz jak mają zachowywać się wobec instytucji finansowych. Badanie międzynarodowe dotyczące umiejętności finansowych pokazują, że w ostatnich latach w Polsce spada liczba osób posiadających umiejętności praktycznego zastosowania procentu składanego. Jest to sygnał, że elementy powinny znaleźć się nie tylko w przedmiocie jak *Podstawy przedsiębiorczości*, ale również w przedmiocie *Matematyka*. Minimum umiejętności jakie powinniśmy przekazać to umiejętność oszczędzania. Koncentracja powinna zmierzać w kierunku jakie umiejętności uczeń kończąc szkołę powinien posiadać. Przedstawiciel Ministerstwa Rozwoju (MR) wskazał na projekt realizowany wspólnie z MF w obszarze podatków, obrotu bezgotówkowego oraz zawartego w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* programu kapitał dla rozwoju. Przewodniczący Zespołu w uzupełnieniu wskazał, że poza zagadnieniami dotyczącymi rynku finansowego propozycje Ministerstwa Finansów będą obejmowały pozostałe obszary jak podatki i budżet.

Podsumowując dyskusję ustalono, że Ministerstwo Finansów skoordynuje zgłoszone przez Zespół Roboczy propozycje uzupełniające oba przedmioty dla szkół ponadpodstawowych do dnia

18 kwietnia 2017 r. i zostaną one przesłane do Ministerstwa Edukacji Narodowej do końca kwietnia 2017 r.

Realizując kolejne punkty posiedzenia przedstawiciel Ministerstwa Finansów omówił kwestie dotyczące narodowych strategii finansowych na podstawie wybranych państw członkowskich OECD skupiając się na zasadach OECD INFE dotyczących przygotowywania, wdrażania narodowych strategii z zakresu edukacji finansowej oraz przedstawieniu rozwoju narodowych strategii w Europie na przykładzie wybranych państw. Zaprezentowane zostały również wyniki dotyczące wiedzy finansowej Polaków na podstawie badania OECD INFE *Financial literacy and financial inclusion measurement exercise* (2015) (prezentacja w załączeniu).

Podczas dyskusji przedstawiciel Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego (UFG) z zadowoleniem przyjął podjęcie problematyki narodowej strategii wskazując, że będzie ona obejmować różne obszary, podmioty. Należy określić do jakich grup chcielibyśmy trafić, co do zasady powinny zostać określone wszystkie niezbędne grupy społeczne. W konsekwencji zidentyfikowanie grup będzie miało wpływ na dobór odpowiednich narzędzi. Co najważniejsze należy określić główny cel, który na poprzednim posiedzeniu Zespołu (w dniu 31 stycznia 2017 r.) został niejako określony jako zwiększenie poziomu zamożności społeczeństwa poprzez np. zwiększenie nawyku oszczędzania czemu służy zmniejszenie zadłużania. Dla Polski poważnym problemem jest zadłużenie, które negatywnie wpływa na zwiększenie własnego kapitału. Ponadto wskazane jest określenie celów, które można podjąć w terminie późniejszym. Należy odpowiedzieć na pytanie jakie są pilne zagadnienia, które należy podjąć w pozostałych grupach społecznych, zważywszy na działania skierowane do młodzieży. Z kolei przedstawiciel Ministerstwa Rozwoju zwrócił uwagę na opracowaną *Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, w ramach której jest duży blok poświęcony kapitałowi dla rozwoju, oszczędzaniu, systemowi emerytalnemu, itp. W takim kontekście należy poszukiwać interesariuszy dla budowania kapitału. Na pewno znajdują się podmioty, które chętnie podejmą się pracy zespołowej w konsekwencji opracowując ramy programowe, plan działań i ustalą priorytety. Praca realizowana powinna być pomiędzy wieloma podmiotami, nie tylko pomiędzy ministerstwami. Przedstawiciel WIB przypomniał o odbywającym się w dniu poprzedzającym posiedzenie Kongresie Edukacji Finansowej, podczas którego odbyła się debata z udziałem m.in. przedstawiciela Ministerstwa Rozwoju, ZBP, instytucji finansowych, szkolnictwa wyższego, fundacji realizujących zadania w obszarze edukacji finansowej. Podczas debaty wskazano na deklarację o partnerstwie koalicji na rzecz edukacji finansowej, która powinna spajać instytucje publiczne i prywatne tak, aby razem osiągać lepsze efekty. Daje to podwaliny do stworzenia planu koordynacji działań niezależnie od tego jak w efekcie końcowym dokument zostanie nazwany.

Przewodniczący Zespołu konkludując dyskusję zwrócił uwagę na zapotrzebowanie w tym obszarze i oczekiwanie Członków Zespołu, aby Ministerstwo Finansów było instytucją wiodącą w procesie tworzenia narodowej strategii. Z kolei w zakresie głównego celu strategicznego rysują się zagadnienia dotyczące oszczędności i budowy kapitału.

Podejmując zagadnienie dotyczące projektu kampanii edukacyjnej Przewodniczący Zespołu wskazał na wysoko ocenioną przez Członków Zespołu podczas poprzedniego posiedzenia kampanię społeczną *Nie daj się nabrać. Sprawdź, zanim podpiszesz*, prowadzoną przez partnerów instytucjonalnych, w tym m.in. Bankowy Fundusz Gwarancyjny, Komisję Nadzoru Finansowego, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Sprawiedliwości, Narodowy Bank Polski, Policję, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Zgodnie z przedstawionym przez przedstawiciela MF roboczym założeniem kampania mogłaby zostać rozszerzona poprzez prowadzenie konsumenta krok po kroku, który zamierza zaciągnąć pożyczkę (tzw. chwilówki) bądź pożyczkę, kredyt.

Odsłony akcji mogłyby się sprowadzać do haseł: Czytaj – Sprawdź – Pytaj – Działaj (*projekt kampanii w załączeniu*).

Członkowie reprezentujący poszczególne sektory wskazali na zagadnienia, które są już użyte na stronie internetowej kampanii mogące wprowadzić konsumentów w błąd (np. pojęcie obowiązkowe ubezpieczenie kredytu). Przedstawiciel Narodowego Banku Polskiego (NBP), jako koordynator ww. kampanii, wskazał na główną potrzebę przestrzegania w dalszym ciągu przed zaciąganiem tzw. chwilówek i zachęcania konsumentów do dopytywania się, aby konsumenci nie obawiali się doradców finansowych. Przedstawiciel Biura Informacji Kredytowej (BIK) wskazał na różne sposoby wyłudzenia kredytów, kradzieże tożsamości, budowanie wiarygodności kredytowej, ale również wobec państwa jako potencjalne wątki, które mogą zostać włączone do kampanii. Członkowie poparli szersze spojrzenie na kampanię, nie tylko podjęcie tzw. chwilówek, uwzględniając w dłuższym okresie jej prowadzenia zachowania i postawy konsumentów. Przedstawiciel Izby Gospodarczej Towarzystw Emerytalnych (IGTE) podniósł inne obszary wskazane podczas pierwszego posiedzenia, które można podjąć: obrót bezgotówkowy, bezpieczny kapitał, oszczędzanie na emeryturę, planowanie finansów w cyklu życia zwracając szczególną uwagę na obszar oszczędzania na emeryturę. Przedstawiciel Biura Rzecznika Finansowego (RF) poparł pomysł rozszerzenia zakresu przedstawionej akcji przy czym wskazał na rozważenie zdefiniowania celu akcji zwracając uwagę na wszystkie aspekty decyzji finansowych. Ponadto zwrócono uwagę na doświadczenia RF biorąc pod uwagę problemy z jakimi konsumenci zgłaszają się do tej instytucji. Konsumenci powinni być przestrzegani przed wywieraniem presji czasu na nich przez przedstawicieli np. instytucji pożyczkowych skutkujących negatywnymi skutkami. Biorąc pod uwagę fakt, że przedstawiona kampania ma swoją historię, w tym posiada stronę internetową i jest identyfikowana przez odbiorców należy rozważyć pozostawienie obecnej nazwy. W uzupełnieniu przedstawiciel NBP wskazał, że w przypadku rozszerzenia akcji należy skonsultować tą kwestię z partnerami kampanii. Z kolei biorąc pod uwagę poruszone wątki, które miałyby zostać w niej ujęte należy zrealizować kampanię uwzględniającą tematy aktualne w danym okresie skierowaną do zidentyfikowanej grupy odbiorców. Przedstawiciel Komisji Nadzoru Finansowego (KNF) zauważył, że pierwsza odsłona kampanii zawierała również istotny poruszony obszar związany ze świadomym inwestowaniem, stąd można rozważyć powrót do pierwszej odsłony kampanii.

Podsumowując dyskusję Przewodniczący Zespołu wskazał konieczność podjęcia zagadnienia przez wszystkich partnerów kampanii organizując spotkanie dedykowane, tym bardziej, że Zespół Roboczy skupia większość instytucji. Członkowie Zespołu, w tym szczególnie przedstawiciele Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, RF oraz BIK zobowiązali się do przesłania listy zagadnień, problemów, które uważane są za kluczowe w obecnym momencie do podjęcia. Posłużą one do dokonania analizy wspólnie z partnerami kampanii oraz wybranie kluczowych, które będzie można podejmować okresowo.

Spotkanie podsumowano następującymi ustaleniami:

1. Do 18 kwietnia 2017 r. Członkowie Zespołu prześlą zagadnienia do podstawy programowej dla szkół ponadpodstawowych, które po analizie MF prześle do MEN.
2. Dokonanie analiz dotyczących możliwości realizacji przez MF postulatów dotyczącego stworzenia narodowej strategii dotyczącej edukacji finansowej.
3. Niezbędne zorganizowanie spotkania w gronie partnerów proponowanej kampanii celem rozważenia dodania kolejnych rozdziałów zmieniając okresowo zakres, który odpowiadałby na bieżące wydarzenia. Listę istotnych zagadnień zostaną przesłane przez Członków m.in. UOKiK, RF, BIK.